

ARTŪRAS LUKAŠEVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

KATALIKŲ BAŽNYČIOS MISIJA *AD GENTES* IR ANONIMINIŲ ALKOHOLIKŲ 12 ŽINGSNIŲ PROGRAMA: DVIEJŲ DVASINIO GYVENIMO UGDYMO KELIŲ SAŠAJOS

Mission Ad Gentes of the Catholic Church
and the 12-Step Programme of Alcoholics Anonymous:
Links Between Two Ways of Fostering Spiritual Life

SUMMARY

This article explores the links between the Church's evangelizing mission *Ad gentes* and the 12-Step programme of Alcoholics Anonymous (AA) as two ways for the renewal and development of spiritual life. It discusses the stages of evangelization defined in the decree *Ad Gentes* of the Second Vatican Council. The similarity between Christian witness and the conversation with an addicted person as practised by AA members is shown. The *kerygma* phase has many similarities with the first three steps in the AA programme. The catechumenate phase has no direct counterpart in the 12-Step program. The *Ad gentes* model does not directly address the issues discussed in steps 4-9 of AA. The pastoral care of the faithful phase has a close correspondence to the last three steps of AA. In conclusion, the analysis shows that there are significant links between the AA 12-Step programme and the Catholic Church's mission of *Ad gentes* as two ways for the renewal and development of spiritual life.

SANTRAUKA

Straipsnyje nagrinėjamos sąsajos tarp Bažnyčios evangelizacinės misijos *Ad gentes* ir anoniminių alkoholikų (AA) 12 žingsnių programos, regint tai kaip du dvasinio gyvenimo atgaivinimo ir ugdymo kelius. Aptariami II Vatikano Susirinkimo dekretu *Ad gentes* apibrėžti evangelizacinės veiklos etapai. Parodomas

RAKTAŽODŽIAI: Katalikų Bažnyčia, misija *Ad Gentes*, dvasinis gyvenimas, anoniminiai alkoholikai.

KEY WORDS: Catholic Church, mission *Ad Gentes*, spiritual life, Alcoholics Anonymous.

panašumas tarp krikščioniškojo liudijimo ir AA praktikuojamo pokalbio su priklausomu asmeniu. *Kerigmos* etapas turi daug bendrų bruožų su pirmaisiais trimis žingsniais, įgyvendinant AA programą. Katechumenato etapas tiesiogiai neatitinka 12 žingsnių programos. *Ad gentes* modelyje tiesiogiai neaptariama problema, sprendžiama, atliekant AA 4–9 žingsnius. Tikinčiųjų sielovados etapas atitinka paskutinius tris AA žingsnius. Prieinama prie išvados, kad AA 12 žingsnių programa ir Katalikų Bažnyčios misija *Ad gentes* reikšmingai susijusios kaip du dvasinio gyvenimo atgaivinimo ir ugdymo keliai.

ĮVADAS

Anoniminių alkoholikų (toliau – AA) 12 žingsnių programa yra viena pagrindinių pagalbos priemonių žmonėms, siekiantiems išsivaduoti iš priklausomybės nuo alkoholio. Ši nesudėtinga dvasinė programa veda priklausomą asmenį nuo abejingumo ar net priešiško link susidomėjimo ir įsitraukimo į anoniminių alkoholikų draugijos veiklą. Panašią dinamiką galima pastebėti ir skelbiant Evangeliją. II Vatikano susirinkimas išplatino dekretą *Ad gentes*, kuriame pateiktos gairės, kaip Katalikų Bažnyčia turėtų vykdyti evangelizacinę veiklą. Ši

veikla nukreipta į netikinčiuosius, tikėjimui abejingus ar priešiškus asmenis, kviečiant juos priimti tikėjimą ir visiškai įsitraukti į Bažnyčios gyvenimą. Šio straipsnio tikslas yra identifikuoti sąsajas tarp dviejų dvasinio gyvenimo atgaivinimo ir ugdymo kelių: Bažnyčios misijos *Ad gentes* ir anoniminių alkoholikų 12 žingsnių programos. Siekiant šio tikslo, formuluojami tokie uždaviniai: apibrėžti dekretu *Ad gentes* aptartus evangelizacinės veiklos etapus ir, susikūrus analizės struktūrą, identifikuoti sąsajas tarp tų etapų ir AA programos žingsnių.

KATALIKŲ BAŽNYČIOS MISIJA AD GENTES

Evangelijos skelbimas, arba evangelizacija, yra esminė Bažnyčios užduotis bei misija. Popiežius Paulius VI pabrėžė: „Evangelizavimas iš tiesų yra malonė ir tikrasis Bažnyčios pašaukimas, jos giliausioji tapatybė. Ji egzistuoja, kad evangelizuotų“ (Paulius VI 1975: § 14; plg. Dvasininkijos kongregacija 1997: § 46; CT 18). Į šią misiją Jėzus Kristus išsiuntė savo mokinius, prieš grįždamas pas Tėvą: „Tad eikite ir padarykite mano mokiniais visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakeęs“ (Mt 28, 19–20a). Evangelijos skelbimas, skirtas Kristaus

dar nepažįstantiems žmonėms, yra visos Bažnyčios sielovadinės veiklos pagrindas. Po II Vatikano susirinkimo Magisteriumo dokumentuose tai įvardijama kaip Bažnyčios „misija *Ad gentes*“. Ji išlieka aktuali ir šiais laikais. Kaip teigiama 2020 m. paskelbtame *Katechezės vadove*, misija „*Ad gentes* yra Bažnyčios pastoracinės veiklos paradigma. [...] Pagal šią paradigmą Bažnyčia šiandien kviečiama visame pasaulyje laikytis nuolatinės misijos nuostatos ir savo visokeriopą veiklą vykdyti su misionieriška perspektyva“ (Popiežiškoji naujosios evangelizacijos taryba 2020: § 49). Šią nuostatą siekiama įgyvendinti įvairiose

sielovadinėse situacijose (pvz., Advilomenė 2022: 48–50).

Pagrindinės gairės, kaip suprasti šiandieninę misiją *Ad gentes*, buvo pateiktos II Vatikano susirinkimo dekrete „Dėl Bažnyčios misijinės veiklos *Ad gentes*“. Jame apibūdinta situacija, kai Evangelijos skelbimo adresatai yra nekrikščioniškųjų religijų išpažinėjai ir netikintieji, tai yra tie „du milijardai žmonių – ir tas skaičius diena po dienos auga – [kurie] dar visškai arba beveik nėra girdėję skelbiant Evangelijos“ (*Ad gentes* 1965: § 10). Šiame dekrete į evangelizaciją žvelgiama kaip į procesą, apimančią keletą etapų. Pirmajame etape Kristaus mokiniai yra kviečiami „savo gyvenimo pavyzdžiu bei žodžio liudijimu [...] atskleisti naują žmogų“ (ten pat, § 11). Šis Kristaus mokinio taptumas *naujuoju žmogumi* įvyksta, nes asmuo perkeičiamas, susitikęs su Kristumi. Tai pasireiškia nesavanaudiškos artimojo meilės darbais (ten pat, § 12). Sužeistame ir užsidaryti linkusiame pasaulyje tokia artimojo meilė yra kaip universali kalba, patraukianti visų laikų bei kultūrų žmonių dėmesį. Tuo siekiama, „kad visi kiti, matydami jų gerus darbus, garbintų Tėvą“ (ten pat, § 11) ir taptų atviri Evangelijos žiniai.

Kitas etapas dekrate *Ad gentes* vadinamas skelbimu ir atsivertimu. Jame tiesiogiai skelbiama *kerigma*¹, laukiant klausytojo teigiamo atliepo (Lukaševičius 2004: 73), tai yra atsivertimo: „Šis atsivertimas suprastinas tik kaip pradinis, tačiau jo žmogui pakanka suvokti, jog, atsikratęs nuodėmės, jis įvesdinamas į Dievo meilės slėpinį, ir tas Dievas šaukia jį asmeniniam bendravimui su saviimi Kristuje. Naujai atsivertęs žmogus,

Dievo malonės padedamas, leidžiasi į dvasinį kelią, kuriuo, tikėjimu jau dalyvaudamas mirties ir prisikėlimo slėpinyje, jis pereina iš senojo į naują žmogų, atbaigtą Kristuje“ (*Ad gentes* 1965: § 13). Dekrete primygtinai pabrėžiama, kad toks atsivertimas įmanomas tik kaip *laisvas* ir *sąmoningas* žmogaus atliepas į naujo gyvenimo realybę, kurią atskleidė Jėzus Kristus mokiniai savo pavyzdžiu ir žodžiu. Netinkamos priemonės tik kliudytų priimti tikėjimą, todėl „Bažnyčia griežtai draudžia ką nors versti arba nederamai įkalbinėti bei vilioti priimti tikėjimą“ (ten pat).

Po pradinio atsivertimo eina intensyvaus Kristaus mokinio formavimo(-si) etapas, vadinamas katechumenatu. „Katechumenatas yra ne vien dogmų aiškinimas, bet galutinis parengimas krikščioniškajam gyvenimui ir pakankamai trunkantis noviciatas mokiniams susijungti su savo mokytoju Kristumi“ (ten pat, § 14). Šiuo metu Katalikų Bažnyčioje katechumenatas vykdomas pagal 1972 m. paskelbtą apeigyną.² Šis etapas normaliai trunka iki keleto metų (*Suaugusiųjų įkrikščioninimo apeigos* 2016: § 98). Katechumenato pabaigoje švenčiami Įkrikščioninimo sakramentai ir neofitai tampa visateisiais Bažnyčios nariais. Jų sielovada pereina į galutinį etapą, kurio tikslas – palaikyti tikinčiųjų sakramentinį bendruomeninį gyvenimą. Tai yra nuolatinio atsivertimo laikas, kuris trunka visą likusį gyvenimą. Vėlesniuose magisteriumo dokumentuose misijos *Ad gentes* samprata buvo toliau plėtojama ir detalizuojama (pvz., Paulius VI 1975: § 41–48; Dvasininkijos kongregacija 1997: § 56; Popiežiškoji naujosios evangelizacijos taryba 2020: § 66–68).

ANONIMINIŲ ALKOHOLIKŲ 12 ŽINGSNIŲ PROGRAMA

Anoniminių alkoholikų istorija prasidėjo 1934 m. Jungtinėse Valstijose (*Anoniminiai alkoholikai subrešta* 2011: 7). Sunaikiai alkoholizmu sergantis verslininkas Williamas Wilsonas nesėkmingai ieškojo blaivybės. Šis vyras gydėsi psichiatrinėse ligoninėse ir labai stengėsi, tačiau jam nepavyko nuolat išlikti blaiviam. Per vieną atkrytį verslininką aplankė senas išgertuvių draugas, kuriam buvo pavykę išblaivėti atsivertus ir gyvenant aktyvų krikščioniškąjį dvasinį gyvenimą (*Anoniminiai alkoholikai* 2016: 8–10).

Šis pokalbis ir keletas kitų patirčių padėjo Williamui pasiekti blaivybę. Netrukus vyras pastebėjo, kad blaivumą jam padeda išlaikyti pokalbiai su kitais alkoholikais, stengiantis jiems pagelbėti. Pirmasis žmogus, kuriam jis sėkmingai padėjo mesti gerti, buvo chirurgas Robertas Smithas. Paskutinį kartą Smithas vartojo alkoholį 1935 m. birželio 10 d. Ši diena laikoma AA draugijos įkūrimo data (ten pat, p. 150–151).

Šie du vyrai laikomi Anoniminių alkoholikų draugijos įkūrėjais. Jie stengėsi perduoti savo patirtį kitiems alkoholikams – daliai jų pavyko pasiekti ir išlaikyti blaivumą. Iš šių pastangų išsirutuliojo 12 žingsnių programa:

1. Prisipažinome, kad esame bejėgiai prieš alkoholį ir kad mūsų gyvenimas tapo nevaldomas.
2. Įsitikinome, kad tik galingesnė už mus pačius Jėga gali grąžinti mums sveiką mąstymą.
3. Nusprendėme patikėti savo valią ir gyvenimą Dievo, kaip mes Jį suprantame, globai.

4. Nuodugniai ir be baimės atlikome sąžinės sąskaitą.
5. Prisipažinome Dievui, sau ir kitam žmogui visą teisybę apie savo paklydimus.
6. Galutinai pasirengėme, kad Dievas pašalintų mūsų būdo trūkumus.
7. Nuolankiai Jo prašėme tuos mūsų trūkumus pašalinti.
8. Sudarėme sąrašą visų žmonių, kuriuos skriaudėme, ir pasiryžome skriaudas atitaisyti.
9. Kur galėdami, asmeniškai atitaisėme skriaudas žmonėms, išskyrus atvejus, kai tuo būtume pakenkę jiems ar kam nors kitam.
10. Nuolatos stebėjome save ir, jei būdavome neteisūs, tuoj pat prisipažindavome klydę.
11. Malda ir meditacija siekėme stiprinti sąmoningą ryšį su Dievu, kaip mes Jį suprantame, melddami vien sugebėjimo pažinti Jo valią mums ir stiprybės ją vykdyti.
12. Šių žingsnių dėka dvasiškai pabudę, mes stengėmės perduoti tą žinią kitiems alkoholikams ir visada gyventi pagal šias nuostatas.

(*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 5–9.)

Nuo 1935 m., kai buvo įkurta, AA draugija nuolat augo. Daugybė alkoholizmu sergančių žmonių visame pasaulyje, naudodamiesi šia nesudėtinga programa, sugebėjo atsikratyti savo priklausomybės ir pradėti blaivų bei naudingą gyvenimą. Šiuo metu pasaulyje yra daugiau kaip 123 tūkstančiai AA grupių. Jos veikia maždaug 180 šalių ir vienija daugiau kaip 2 mln. narių (*Alcoholics Anonymous*).

Sielovadinė veikla	Klausytojo atliepas
I. Krikščioniškasis liudijimas	Atvirumas Evangelijos žinia
II. <i>Kerigma</i>	Pradinis atsivertimas
III. Katechumenatas	Parengimas krikščioniškajam gyvenimui
IV. Tikinčiųjų sielovada	Sakramentinis bendruomeninis gyvenimas

1 lentelė. Katalikų Bažnyčios misija *Ad gentes*

12 žingsnių yra dvasinio gyvenimo gairės savitą problemą turinčiam žmogui, kuris iš pradžių neturi (dažnai ir nenori turėti) nieko bendro su AA. Katalikų Bažnyčios misija *Ad gentes* taip pat pateikia dvasinio gyvenimo gaires, tačiau jos tinka labai plačiam spektrui žmonių. Toliau šiame straipsnyje anali-

zuojama, kokių sąsajų galima išvėlgti tarp šių dviejų gairių grupių. Schematiškai misiją *Ad gentes* galima pavaizduoti kaip keturiais etapais vykdomą sielovadinę veiklą, nukreiptą į laisvą ir sąmoningą klausytojo atliepą (žr. 1 lentelę). Ši struktūra bus naudojama toliau analizuojant (Lukaševičius 2004: 71):

KRIKŠČIONIŠKASIS LIUDIJIMAS IR POKALBIS SU PRIKLAUSOMYBĘ TURINČIU ASMENIU

Pirmasis misijos *Ad gentes* etapas „Krikščioniškasis liudijimas“ neturi tiesioginio atitikmens 12 žingsnių programoje. Ši programa yra skirta žmogui, jau susidomėjusiam anoniminių alkoholikų veikla ir apsisprendusiam į ją įsijungti. Tačiau reikia įveikti nemenką kelią iki šio apsisprendimo, nes, kaip rodo AA patirtis, priklausomam asmeniui nėra lengva pripažinti, kad jis serga šia liga, ir ieškoti pagalbos. Sergančiam asmeniui gali labai padėti tai pripažinti pokalbis su tuo keliu jau einančiu žmogumi:

Itin kompetentingi psichiatrai, turėję reikalų su mumis, suprato, jog kartais neįmanoma įtikinti alkoholiką atvirai aptarti jo būklę. Keistas dalykas, tačiau dar labiau nei psichiatrai ar gydytojai mes neprieinami žmonoms, tėvams ir artimiausiems draugams. Tačiau buvęs girtuoklis, kuris rado šią išeitį, deramai remdamasis faktais apie save, dažniausiai per

kelias valandas gali įgauti kito alkoholiko pasitikėjimą. Be šio pasitikėjimo visai nieko ar beveik nieko padaryti neįmanoma (*Anoniminiai alkoholikai* 2016: 17).

Apsisprendimas pradėti dvasinę kecionę akivaizdžiai susieja *Ad gentes* su AA veikla. Dekrete *Ad gentes* nurodoma, kad perkeičianti susitikimo su Kristumi jėga turi atsiskleisti krikščionių liudijime gyvenimu ir žodžiais, o tai savo ruožtu patraukia netikinčiųjų dėmesį (*Ad gentes* 1965: § 11–12). Popiežius Paulius VI, plėtodamas šią mintį, nurodo: „Šiandienis žmogus mieliau klauso liudytojų, ne mokytojų, o jei klauso mokytojų, tai dėl to, kad jie yra liudytojai“ (Paulius VI 1975: § 41). *Katechezės vadove* panašiai teigiama: „Išgelbėjimą patyrusio liudytojo gyvenimas paliečia ir sujaukina pašnekovą“ (Popiežiškoji naujosios evangelizacijos taryba 2020: § 58).

Ir *Ad gentes*, ir AA programoje nurodoma, kad būtina skleisti žinią kitiems. AA literatūroje pabrėžiama, jog sveikstantys alkoholikai ieško galimybių padėti tiems sergantiesiems, kurie dar nėra radę šio sveikimo kelio (*Anoniminiai alkoholikai* 2016: 18). Apie tai tiesiogiai kalbama, apibūdinant 12-ąjį žingsnį ir 5-ąją tradiciją: „Šių žingsnių dėka dvasiškai pabudę, mes stengėmės perduoti tą žinią kitiems alkoholikams [...]“. „Kiekvienos grupės pagrindinis tikslas – perduoti savo patirtį dar kenčiančiam alkoholikui“ (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 9, 11). Panaši mintis išreiškiama dekrete *Ad gentes*: „Visi Kristaus tikintieji, kad ir kur jie gyventų, savo gyvenimo pavyzdžiu bei žodžio liudijimu privalo [...] atskleisti naująjį žmogų, kuriuo jie apsilviko per krikštą“ (*Ad gentes* 1965: § 11).

Abiem atvejais ši žinia skleidžiama dėl nesavanaudiškos artimo meilės. Dekrete *Ad gentes* teigiama: „Krikščioniš-

koji meilė iš tikrųjų pasiekia visus, be jokio rasės, visuomeninės padėties ar religijos skirtumo; ji nesiekia pasipelnymo ir nelaukia padėkos. Kaip Dievas mus neužtarnautai pamilo, taip ir tikintieji tesirūpina tik kitu asmeniu, mylėdami jį“ (ten pat, § 12). Vadovaudamasis tokia pat nuostata, sveikstantis alkoholikas bando kalbėtis su blaivybės kelio dar neradusiu asmeniu:

Jis nemano esąs šventesnis už kitus; jis neturi nieko, išskyrus nuoširdų troškimą padėti. Už tai nereikia mokėti, tuo nesiekiami savanaudiškų tikslų, niekam nereikia pataikauti, jokių įkyrių pamokymų. Šie būdai, mūsų manymu, patys veiksmingiausi, toks bendravimas daugelį paskatina kapstyti iš ligos ir žengti pirmyn (*Anoniminiai alkoholikai* 2016: 17).

Tad šiame etape dekrete *Ad gentes* pateikiamos gairės labai artimos AA požiūriui į santykius su blaivybės kelio dar neradusiais alkoholikaais.

KERIGMA IR ŽINGSNIAI, BANDANT SUSITAIKYTI SU DIEVU

Kerigma yra pirminis Gerosios Naujienos skelbimas, arba centrinės Evangelijos žinios skleidimas, ir kartu tos žinios turinys (žr. Vorgrimler 2003: 275; Rubšys 1997: 108, 131). Nuo apaštalų laikų *kerigma* vadinama žinia, kad Jėzus Kristus savo mirtimi bei Prisikėlimu atvėrė kelią žmonijai iš blogio į prasmingą gyvenimą (Williamson 2010: 72). Viename iš anksčiausių krikščioniškojo tikėjimo išpažinimų, pateiktų pirmajame laiške Korintiečiams, glaustai išreiškiamas kerigmos turinys: „Jėzus yra Viešpats“ (1 Kor 12, 3). Panašiai formuluojama laiške Filipiečiams: „Jėzus Kristus yra Viešpats!“

(Fil 2, 11). Jėzaus iš Nazareto titulavimas *Viešpačiu* turi nepaprastai svarbią ir turtingą kristologinę prasmę, įskaitant tikėjimą Kristaus dieviškumu, be to, tai yra viena ankstyviausių krikščionių tikėjimo išraiškų. Kardinolas Ratzingeris taip apibūdina šią frazę: „Tai – trumpa tikėjimo formulė [...], kurioje Paulius apibendrino krikščionybės esmę: Jėzus yra Viešpats“ (Ratzinger 2000: 10) Toliau plėtojama *kerigma*, kaip skelbimo turinys, gali būti išreikšta įvairiomis formomis, bet joje esantys pagrindiniai tikėjimo aspektai yra apibrėžti. Jonas Paulius II taip juos apibūdina: „Bažnyčia negali išvengti aiškaus

Kristaus priesako ir palikti žmones be Gerosios Naujienos, kad jie yra Dievo mylimi bei išgelbėti. [...] Skelbimo objektas yra nukryžiuotas, numiręs ir prisikėlęs Kristus: per jį įvykdomas visiškas ir autentiškas išlaisvinimas iš blogio, nuodėmės ir mirties; jame Dievas dovanoja „naują gyvenimą“ – dievišką ir amžiną. Štai ta Geroji Naujiena, kuri perkeičia žmogų bei žmonijos istoriją ir kurią žinoti turi teisę visi žmonės (Jonas Paulius II 1990: § 44).

AA programoje pirmieji trys žingsniai kartais vadinami „susitaikymu su Dievu“ (*The Twelve Steps* 1994: xii). Nesunku išvelgti sąsają tarp šių žingsnių ir *Ad gentes* kerigmos etapo. Skatinant žengti šiuos žingsnius, kviečiama pripažinti žmogaus bejėgiškumą alkoholizmo akivaizdoje ir būtinybę priimti Dievo pagalbą bei išgelbėjimą.³ AA įsitikinę, kad pagrindinė kliūtis, trukdanti tai padaryti, yra egocentriškas žmogaus nepasitikėjimas viskuo, išskyrus save patį:

Kaip atkakliai giname savo teisę mąstyti ir elgtis absoliučiai savarankiškai. [...] [M]anome, kad niekuo negalima absoliučiai pasitikėti. Esame tikri, kad mūsų intelektas, paremtas valia, gali išmintingai kontroliuoti mūsų vidaus gyvenimą ir užtikrinti sėkmę pasaulyje, kuriame gyvename. Ši šauni filosofija, leidžianti kiekvienam pasijusti Dievu, atrodo graži, tačiau vis dėlto turėtų būti patikrinta pagal žinomą taisyklę: ar ji veiksminga? Kiekvienam alkoholikui turėtų pakakti žvilgtelėti veidrodin, ir atsakymas bus aiškus (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 37).

Katalikų Bažnyčios katekizme taip pat panašiai nurodoma, kad žmogaus egocentriškumas yra pagrindinė kliūtis, neleidžianti atsiduoti Dievui:

Velnio gundomas žmogus numarino savo širdyje pasitikėjimą Kūrėju ir, piknauzdžiaudamas laisve, *nepakluso* Dievo įsakymui. [...] Taip nusidėdamas, žmogus save patį iškėlė aukščiau Dievo ir tuo pačiu paniekino Dievą: jis verčiau pasirinko save, o ne Dievą, vadinasi, nesiskaitė su savo, kaip kūrinio, padėtimi, drauge pakenkdamas ir savo paties labui (*Katalikų Bažnyčios Katekizmas* 2012: 397–8).

AA programa yra skirta žmonėms, turintiems savitą alkoholizmo problemą. O *Ad gentes* modelis apima patį plačiausią probleminių situacijų spektrą. Jis gali būti apibūdinamas terminu „nuodėmė“ plačiaja prasme arba išreikšti nuodėmės paveiktą žmogaus būklę. Nors ji įgauna daugybę išraiškų ir formų atskirų žmonių gyvenimuose, pastebimos tam tikros tendencijos, būdingos konkrečiam laikotarpiui. Štai kaip bendrąsias dabarties tendencijas apibūdina popiežius Pranciškus:

Šiandieniam, įvairialypės bei gniuždančios vartojimo pasiūlos kupiname pasaulyje didelis pavojus yra individualistinis liūdesys, kylantis iš pernelyg patenkintos, bet geidžiančios širdies, iš liguistos paviršutiniškų malonumų paieškos, iš užsisklendusios sąmonės. [...] Daugelis tam pasiduoda ir tampa irzliais, nepatenkintais, abejingais žmonėmis (Pranciškus 2013: § 2).

Pirmųjų dviejų žingsnių tikslas yra paruošti žmogų atsiduoti Dievui, žengiant trečiąjį žingsnį. Jonas Paulius II nurodo, kad kerigmos tikslas – atsiduoti Dievui per Jėzų Kristų: „Kerigma – pirmasis šiltas Dievo žodžio skelbimas, vieną dieną labai sujaudinęs žmogų ir paskatinęs tikėjimu atsiduoti Jėzui Kristui“ (Jonas Paulius II 1979: § 25). Ši popiežiaus frazė labai taikliai išreiškia pa-

grindinę trečiojo žingsnio mintį: „Nusprendėme patikėti savo valią ir gyvenimą Dievo [...] globai.“ Įtikėjimas, kaip kerigmos siekinys, yra radikalus gyve-

nimo krypties pakeitimas iš „ego-centriškumo“ į „Dievo-centriškumą“. To paties tikslo siekiama ir pirmaisiais trimis AA programos žingsniais.

TIKINČIŲJŲ SIELOVADA IR 10–12 AA PROGRAMOS ŽINGSNIAI

Ad gentes modelyje trečiojo etapo esminė dalis yra katechumenatas, kuriuo siekiama formuoti naująjį krikščionį (*Ad gentes* 1965: § 14). Šis etapas neturi tiesioginio atitikmens 12 žingsnių programoje. AA literatūroje nurodoma, kad pradėjusiam sveikti nuo alkoholizmo žmogui rekomenduojama reguliariai lankyti susirinkimus, studijuoti 12 žingsnių ir rengti asmeninius susitikimus su globėju (*Alcoholics Anonymous* 2022: 7–8). Šios veiklos ypač svarbios, pradėjus laikytis blaivybės. Tačiau ir vėliau jos išlieka esminė AA priklausančio asmens veiklos dalis.

AA programos 4–9 žingsniai susiję su viso gyvenimo sąžinės sąskaita, išpažintimi ir charakterio ugdymu (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 6–8). Nors tai yra praktikuojama krikščioniškai gyvenant, tiesiogiai dekretu *Ad gentes* ar kituose dokumentuose, kuriuose aptariamas šis evangelizacijos modelis, apie tai nekalbama.

Katechumenato pabaigoje dalyviai priima Įkrikščioninimo sakramentus ir įsijungia į Bažnyčios gyvenimą kaip nuolatinio atsivertimo kelionę: „Katechumenai [...] įvedami į Dievo tautos tikėjimo, liturgijos ir meilės gyvenimą“ (*Ad gentes* 1965: c). Panašiai ir AA programoje pirmieji devyni žingsniai regimi kaip pasiruošimas tam, kas tęsis visą likusį gyvenimą: „Žengdami pirmus devynis žings-

nius mes ruošiamės naujo gyvenimo nuotykiams. Bet jei atėjome iki Dešimtojo žingsnio, vadinasi, esame pasirengę gyventi pagal AA nuostatas kasdien, nuolatos“ (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 86).

Ši nuolatinio atsivertimo kelionė vyksta vietinėje tikinčiųjų bendruomenėje: „Kas tikėjimu prigludo prie Jėzaus Kristaus ir savo tikėjimą stengiasi sutvirtinti, privalo gyventi vienybėje su tais, kurie žengia tuo pačiu keliu. Katechezė rizikuoja tapti sterili, jei tikinti ir krikščioniškai gyvenanti bendruomenė nepriima katechumeno tam tikroje savo katechezės stadijoje“ (Jonas Paulius II 1979: § 24). Panašiai teigiama ir Bendrajame katechezės vadove: „Nedidelė bendruomenė yra tinkama vieta priimti užbaigusius katechetinę kelionę“ (Dvasininkijos kongregacija 1997: § 264). Įtikėjusiam ir nuolatinio atsivertimo keliu einančiam žmogui reikalinga tokių pat įtikėjusių bendraminčių ar bendrakeleivių bendruomenė, kurioje jie kartu galėtų mokytis sekti Kristumi. Tai turėtų būti ne formali, o reali bendruomenė – žmonės, kurie gerai pažįsta vieni kitus ir padeda vieni kitiems žengti dvasiniu keliu. Dažnai tai būna nedidelė grupelė žmonių, kurie reguliariai susirenka kartu melstis, skaityti Šventąjį Raštą, kalbėtis apie savo gyvenimo su Dievu sėkmes ir nesėkmes. „Kristaus mokiniai vienijasi į jas tam,

kad įdėmiai klausytusi Dievo žodžio, ieškotų broliškesnių santykių, švęstų krikščioniškuosius slėpinius savo gyvenime bei įsipareigotų keisti visuomenę“ (ten pat, § 263). Katalikų parapijose tarp kitų bendruomenių dažnai pasitaiko ir AA bei kitų nuo priklausomybių besigydančių žmonių grupių.⁴ Šis gyvo ir intensyvaus bendruomeniškumo poreikis visiškai atitinka AA programos nuostatas. Svarbu reguliariai dalyvauti AA susirinkimuose – tai suprantama kaip esminė sąlyga, norint neatkristi ir dvasiškai augti: „Programos pagrindas yra susirinkimai, kuriuos AA grupės autonomiškai rengia viso pasaulio miestuose ir miesteliuose. [...] AA padedant sveikstantys alkoholikai paprastai lanko keletą susirinkimų per savaitę“ (*Alcoholics Anonymous* 2018: 4).

Dešimtas žingsnis siejamas su nuolatine savistaba ir reguliaria sąžinės sąskaita: „Nuolatos stebėjome save ir, jei būdavome neteisūs, tuoj pat prisipažindavome klydę“ (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 8). Katalikiškoje dvasinio gyvenimo tradicijoje tokiai praktikai artima vakaro sąžinės peržiūra: „Labai gera kiekvieną vakarą ne tik melstis, bet ir daryti visos dienos savo minčių, kalbų ir veiksmų apžvalgą, vad. sąžinės

apyskaitą“ (Liturginis maldynas 1992: 51). Atliekant vienuoliktąjį žingsnį, pabrėžiama maldos vieta sveikstančio alkoholiko gyvenime: „Malda ir meditacija siekėme stiprinti sąmoningą ryšį su Dievu [...]“ (*Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų* 2015: 9). Bažnyčia ragina ir moko tikinčiuosius melstis – tai yra apibendrinta Katalikų Bažnyčios katekizme, kurio viena iš keturių dalių skirta būtent maldai (*Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. 2012: 2559–2865). Dvyliktasis žingsnis taip apibūdinamas: „Dvasiškai pabudę, mes stengėmės perduoti tą žinią kitiems alkoholikams“ (ten pat, p. 9). Tai labai artima nuostatai, kurią, kaip nurodoma Bažnyčios dokumentuose, Kristaus mokiniai turėtų perimti: „Galiausiai evangelizuotasis pats ima evangelizuoti kitus. Tai [...] evangelizacijos tikrumo patikrinimas; neįmanoma įsivaizduoti, kad asmuo priimtų Dievo žodį bei atiduotų save Karalystei, netapdamas tuo, kuris tai liudija ir skelbia“ (Paulius VI 1975: § 24). Šioje vietoje evangelizacija tampa vis augančiu ir gilėjančiu cikliniu procesu, kuriame Evangeliją priėmęs žmogus po kurio laiko pradeda ją skelbti. Taigi paskutiniai trys AA žingsniai gana artimi pagrindinėms *Ad gentes* modelio ketvirtąjo etapo nuostatomis.

IŠVADOS

Katalikų Bažnyčios misija *Ad gentes* pateikia evangelizacinės veiklos gaires, orientuojantis į netikinčiuosius, kviečiant juos priimti tikėjimą ir aktyviai įsijungti į tikinčiųjų bendruomenės gyvenimą. Apibūdinant šį modelį, įvardijami keturi etapai, kuriuos pereina žmogus, ke-

liaudamas atsivertimo keliu nuo netikėjimo ar net priešiško krikščionybei iki visiško ir brandaus tikėjimo priėmimo. Visos tikinčiųjų bendruomenės atliekamo sielovadinio darbo užduotis – padėti žmogui nukeliauti šią kelionę, teikti jam pagalbą skirtinguose tos kelionės

<i>Ad gentes</i> etapas	AA 12 žingsnių programa
Krikščioniškasis liudijimas	AA nario pastangos padėti blaivybės dar neradusiam žmogui
<i>Kerigma</i>	1–3 žingsniai
Katechumenatas	–
–	4–9 žingsniai
Tikinčiųjų sielovada	10–12 žingsniai

2 lentelė. Sąsajos tarp Katalikų Bažnyčios misijos *Ad gentes* ir AA 12 žingsnių programos

etapuose. AA 12 žingsnių programa – tai dvasinė programa, kuri veda alkoholizmu sergantį asmenį nuo abejingumo link visiško išitraukimo į AA draugijos veiklą. Straipsnyje atlikus analizę, atskleistos reikšmingos sąsajos tarp šių dviejų dvasinio gyvenimo atgaivinimo gairių. Jas galima pavaizduoti taip (žr. 2 lentelę).

Krikščioniškojo liudijimo etapas neturi tiesioginio atitikmens AA 12 žingsnių programoje, kuri yra skirta asmeniui, jau susidomėjusiam AA veikla ir apsisprendusiam į ją įsitraukti. Tačiau šio etapo tikslai labai panašūs į AA narių veiklą, kuria siekiama padėti kenčiančiam nuo alkoholizmo žmogui pripažinti savo ligą ir ieškoti pagalbos. *Kerigmos* etapas turi akivaizdžių sąsajų su pirmaisiais trimis 12 žingsnių programos žingsniais. Tiek *Ad gentes*, tiek AA šiame etape kviečia pripažinti savo ribotumą ir priimti Dievo pagalbą.

Katechumenato etapas neturi tiesioginio atitikmens 12 žingsnių programoje. Kita vertus, *Ad gentes* modelyje nėra tiesiogiai aptariama sąžinės sąskaita, išpažintis ir charakterio ugdymo praktikos, kurioms skirti 4–9 AA programos žingsniai.

Ketvirtasis *Ad gentes* etapas „Tikinčiųjų sielovada“ artimas trimis paskutiniams AA programos žingsniams, kurių tikslas – nuolat puoselėti dvasinį gyvenimą ir perduoti žinią dar neradusiems blaivybės kelio žmonėms. Panašiai paskutiniame *Ad gentes* etape akcentuojama, kad atsivertimas tęsiasi visą gyvenimą ir Geroji Naujiena nuolat perduodama kitiems. Apibendrinant galima teigti, kad AA 12 žingsnių programa ir Katalikų Bažnyčios misija *Ad gentes* reikšmingai susijusios kaip du dvasinio gyvenimo atgaivinimo ir ugdymo keliai.

Literatūra

Advilonienė Živilė. 2022. Rengimasis Santuokos sakramentui kaip sužadėtinių pasaulėžiūros nuostatų kaitos veiksnys, *Soter* 82 (110): 37–60. Kaunas: VDU leidykla.

Alcoholics Anonymous. 2018. *If You Are a Professional...* Prieinamas internete: https://www.aa.org/sites/default/files/literature/assets/p-46_ifyouareaprofessional.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.).

Alcoholics Anonymous. 2022. *Questions & Answers on Sponsorship*. Prieinamas internete: [https://](https://www.aa.org/sites/default/files/literature/assets/p-46_ifyouareaprofessional.pdf)

www.aa.org/sites/default/files/literature/p-15_en_0722.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.).

Alcoholics Anonymous. Prieinamas internete: <https://www.aa.org/aa-around-the-world> [žiūrėta 2023 m. vasario 3 d.).

Anoniminiai alkoholikai subręsta. *Trumpa AA istorija*. 2011. Alcoholics Anonymous World Services, Inc. *Anoniminiai alkoholikai*. 2016. Birštonas: AA tarnybos biuras.

Anoniminiai alkoholikai. *Šeimai ir draugams*. Prieinamas internete: <https://www.aalietuvoje.org/>

- ar-jums-reikia-aa/seimai-ir-draugams/ [žiūrėta 2023 m. vasario 28 d.].
- Dvasininkijos kongregacija. 1997. *Bendrasis katechezės vadovas*. Prieinamas internete: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vadovai/bendrasis-katechezes-vadovas.html [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
- Dvylika žingsnių ir dvylika tradicijų*. 2015. Birštonas: AA tarnyba Lietuvoje.
- Jonas Paulius II. 1979. *Apaštališkasis paraginimas Catechesi tradendae*. Prieinamas internete: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
- Jonas Paulius II. 1990. *Enciklika Redemptoris Missio*. Prieinamas internete: https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/enciklikos/redemptoris-missio [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
- Katalikų Bažnyčios Katekizmas*. 2012. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- Liturginis maldynas*. 1992. Lietuva: Kauno arkivyskupijos kurija.
- Lukaševičius Artūras. 2004. *Ad gentes* modelio taikymas šiandienos jaunimo pastoracijoje Lietuvoje, *Soter* 12 (40): 69–76. Kaunas: VDU leidykla.
- Paulius VI. 1975. *Apaštalinė adhortacija Evangelii Nuntiandi*. Prieinamas internete: http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/evangelii-nuntiandi.html [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
- Popiežiškoji naujosios evangelizacijos taryba. 2020. *Katechezės vadovas*. Prieinamas internete: <https://lvk.lcn.lt/naujienos/519> [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
- Pranciškus. 2013. *Apaštališkasis paraginimas Evangelii gaudium* (§ 1–49). Prieinamas internete: https://www.baznycioszinios.lt/site/files/file/pdf/bzinius_2013-12.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
- Ratzinger Joseph. 2000-11-22. Cardinal Ratzinger Answers the Main Objections Raised against the Declaration “Dominus Iesus”, *L’Osservatore Romano* (weekly edition in English), 1669, no. 47.
- Rubšys Antanas. 1997. *Raktas į Naująjį Testamentą*, t. 1. Vilnius: Katalikų pasaulis.
- Suaugusiųjų įkrikščioninimo apeigos*. 2016. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
- The Twelve Steps, A Spiritual Journey*. 1994. San Diego: RPI Publishing.
- Vorgrimler Herbert. 2003. *Naujasis teologijos žodynas*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
- Williamson Peter. 2010. *Effective Proclamation: “In Demonstration of the Spirit and Power”*, *Soter* 34 (62): 71–79. Kaunas: VDU leidykla.

Nuorodos

- ¹ Gr. κήρυγμα – skelbimas, pranešimas, žinia. Tiksliai transkribuojant iš graikų kalbos, turėtų būti vartojamas terminas „kerygma“, tačiau Lietuvoje labiau paplito transkripcija „kerigma“ – ji vartojama ir šiame straipsnyje.
- ² Oficialus Šventojo Sosto patvirtintas lietuviškas šio apeigyno vertimas *Suaugusiųjų įkrikščioninimo apeigos* buvo išleistas 2016 m.
- ³ 1) Prisipažinome, kad esame bejėgiai prieš alkoholį ir kad mūsų gyvenimas tapo nevaldomas. 2) Įsitikinome, kad tik galingesnė už mus pačius Jėga gali gražinti mums sveiką mąstymą.
- ⁴ 3) Nusprendėme patikėti savo valią ir gyvenimą Dievo, kaip mes Jį suprantame, globai.
- ⁴ Greta AA, Lietuvoje dažniausios priklausomų žmonių artimųjų grupės *Al-Anon* ir suaugusių alkoholikų vaikų grupės SAV (Anoniminiai alkoholikai. *Šeimai ir draugams*). Taip pat veikia kitos nuo priklausomybių kenčiančių žmonių grupės (alkoholikų vaikų grupės *Alateen*, anoniminių narkomanų grupės *NA*, anoniminių lošėjų, anoniminių seksoholikų ir kitos grupės).